

บทที่ ๘

กฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคม

พระมหาสุทนต์พิชาญ โยธาสโน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ประจำบท

เมื่อศึกษาเนื้อหาในบทเรียนนี้แล้ว ผู้ศึกษาสามารถ

๑. ระบุโครงสร้างกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคมได้
๒. อธิบายเนื้อหาของกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคมได้
วิเคราะห์วัตถุประสงค์สำคัญที่ออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศ
มหาเถรสมาคมได้

ขอบข่ายเนื้อหา

- โครงสร้างกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคม
- สรุปลักษณะของกฎ ระเบียบ คำสั่ง และมติ มหาเถรสมาคม
- วัตถุประสงค์สำคัญที่ออก กฎ ระเบียบ คำสั่ง และมติมหาเถรสมาคม เน้นการ
ลงนิคหกรรม

ตามที่ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นั้น ทำให้ระบบโครงสร้างต่างๆ ของกฎหมายได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดการปรับปรุงเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย เพื่อสะดวกในการตีความ อันนำไปสู่การใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง ในกฎหมายคณะสงฆ์ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ นี้ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่ เพื่อทำหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ซึ่งคล้ายกับการปกครองของฝ่ายบ้านเมืองนั่นเอง

และได้ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสละสมณเพศของพระภิกษุ พร้อมกำหนดโทษพระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศ ต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น เพิ่มเติมบทกำหนดโทษผู้ที่หมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อสมเด็จพระสังฆราช เพื่อคุ้มครองและปกป้องบุคลากรที่สำคัญของพุทธศาสนา เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มิได้บัญญัติไว้ อีกทั้งปรับปรุงบทกำหนดโทษให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

สิ่งที่สำคัญ เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ดังที่เห็นได้จากบทบัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราช และของมหาเถรสมาคมและอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ทั้งนี้ โดยมีความมุ่งหมายให้บรรดาผู้เกี่ยวข้องกับ การปกครองคณะสงฆ์ทุกฝ่ายได้ยึดถือพระธรรมวินัยอย่างเดียวกัน หากมีการละเมิดพระธรรมวินัยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองคณะสงฆ์ แต่ละชั้นจะพึงร่วมกันจัดการระงับ หรือจัดการให้เป็นไปตามวิธีการอันชอบด้วยพระธรรมวินัย

ในบทนี้จะกล่าวโครงสร้าง จำนวนหมวด จำนวนข้อ ของกฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อให้สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้ศึกษาเนื้อหาสาระสำคัญต่อไป

๘.๑ โครงสร้างกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคม

โครงสร้างกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคมมีโครงสร้างและเนื้อหา ดังนี้

ฉบับที่	กฎว่าด้วย	จำนวนหมวด	จำนวนข้อ
๑๑	การลงนิคคหกรรม	๖	๖๕
๑๒	ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม	๒	๑๘
๑๓	การยกเลิกกฎหมายมหาเถรสมาคม	-	๓
๑๔	จำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค	-	๕
๑๗	การแต่งตั้งและถอดถอนพระอุปัชฌาย์	-	๔๑
๑๘	การแต่งตั้งและถอดถอนไวยาวัจกร	๓	๑๗
๑๙	การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส	-	๘
๒๐	การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ	-	๓
๒๑	การให้พระภิกษุสละสมณเพศ	-	๘
๒๒	จำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค	-	๓
๒๓	ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์	๔	๒๙
๒๔	การแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการ	๕	๖๑

หมายเหตุ

เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคม อาจจะออกกฎหมายมหาเถรสมาคมกำหนดโทษ หรือวิธีการลงโทษทางการปกครองสำหรับ พระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติเสียหายต่อพระศาสนา และการปกครองคณะสงฆ์ก็ได้

๘.๒ สรุปกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคม

เนื่องจากเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมาก จึงยกตัวอย่างกรณีศึกษาสำหรับผู้เรียน เท่าที่จำเป็น ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญแต่ละเรื่อง ดังนี้

๑. กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ.๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ เหตุผลที่ออกกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับนี้ เป็นการลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยหลายเรื่องเป็นอาจिन ซึ่งกฎนี้ให้อำนาจคณะผู้พิจารณาวินิจฉัยให้พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย สละสมณเพศได้ ในหลายกรณี เช่น พระภิกษุรู้ได้ ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องเป็นอาจिनให้เจ้าอาวาสวัด ซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพักอาศัยมีอำนาจหน้าที่แนะนำชี้แจง ตักเตือนให้พระภิกษุรูปนั้นประพฤติตามพระธรรมวินัยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ ชี้แจง ตักเตือน ภายในเวลาที่กำหนดให้เจ้า

อวาสวัตซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัย รายงานโดยลำดับจนถึงเจ้าคณะ
อำเภอเจ้าสังกัดเพื่อวินิจฉัยให้สละสมณเพศต่อไป

อีกกรณีหนึ่ง พระภิกษุรูปใดไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มียัดเป็นที่ยู่เป็น
หลักแหล่งให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัด หรือดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ใน
เขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น มีอำนาจที่วินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้
พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบหรือถือว่า
ทราบคำวินิจฉัยนั้น ในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นไม่สึกภายในเวลากำหนดดังกล่าวให้
พระภิกษุผู้มีหน้าที่จัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ โดยขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่
ฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย

๒. คำสั่งมหาเถรสมาคม ที่ ๓/๒๕๔๐ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ
ของมหาเถรสมาคม เหตุผลของการออกคำสั่งฉบับนี้ เพื่อต้องการให้มีผู้รับผิดชอบตาม
ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยกรรมการฝ่ายต่างๆ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๙ ให้แต่งตั้ง
กรรมการฝ่ายต่างๆ ของมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยกรรมการ ๖ ฝ่าย คือ ๑)
คณะกรรมการฝ่ายปกครอง ๒) คณะกรรมการฝ่ายศาสนศึกษา ๓) คณะกรรมการฝ่าย
การศึกษาสงเคราะห์ ๔) คณะกรรมการฝ่ายปกครอง ๕) คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ๖) คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการและฝ่ายสาธารณสงเคราะห์

๓. คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง
พ.ศ.๒๕๓๘ เหตุผลเพื่อสงวน และเชิดชูพระภิกษุสงฆ์ ให้อยู่ในฐานะอันน่าเคารพนับถือ
ไม่เป็นที่ดูหมิ่น ตีเตียนของมหาชน และป้องกันความเสื่อมเสียของคณะสงฆ์ อีกอย่าง
หนึ่ง ความเป็นพระภิกษุสามเณรไม่ควรแก่การเมืองโดยประการทั้งปวง การที่พระภิกษุ
สามเณรเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง ย่อมเป็นการประพฤติดิวิสัยของสมณะบรรพชิต
นำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเอง และหมู่คณะตลอดจนถึงพระศาสนาเป็นที่ตีเตียนของสาธุชน
ทั้งใน และนอกพระศาสนา เพราะสมณะบรรพชิตสมควรวางตัวเป็นกลาง ทำจิตให้
กว้างขวาง ตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย หากพระภิกษุสามเณรไปเกี่ยวข้องกับการเมืองแล้ว
สถานภาพที่เป็นอยู่ก็จะต่ำลง ส่งผลเสียต่อสถาบันสงฆ์อย่างแน่นอน

๔. คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและ
ศิษย์วัด เหตุผลในการออกคำสั่งฉบับนี้ เพื่อต้องการทราบจำนวนและประวัติของภิกษุ
สามเณร ศิษย์วัดในแต่ละวัด จัดทำเป็นสถิติ ให้ต้นสังกัดทราบ เพื่อเป็นข้อมูลของกรรมการ
ศาสนา (ปัจจุบันคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ)

๕. มติมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๑๘/๒๕๔๐ เรื่อง การทำสัญญา และจดทะเบียนทางภาระจำยอมผ่านที่วัด หรือธรณีสงฆ์ของวัด เหตุผลที่ออกมิตีเพื่อป้องกันปัญหาที่ตามมาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ เรื่องที่ดินวัด และที่ธรณีสงฆ์ จึงมีการทำสัญญา และจดทะเบียนทางภาระจำยอม ผ่านที่ดินวัด หรือธรณีสงฆ์ของวัด เพราะเป็นนิติกรรมทางกฎหมาย

๖. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๒/๒๕๔๐ เรื่อง ให้วัดต่างๆ แนะนำประชาชนเกี่ยวกับเรื่องการประหยัดตามภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน เหตุผลที่ออกมิตี ด้วยภาวะเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน กำลังประสบปัญหาอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อทางราชการและประชาชน สมควรให้คณะสงฆ์แนะนำประชาชนให้ประหยัดตามภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน

๗. ประกาศมหาเถรสมาคม เรื่องป้องกันยาเสพติด เหตุผลที่ประกาศมหาเถรสมาคมฉบับนี้ เพราะปัจจุบันมียาเสพติดหลายประเภทแพร่ระบาดในหมู่ประชาชน เป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจ สังคม ศีลธรรม วัฒนธรรมของชาติ และสนองนโยบายของรัฐบาลในการปราบปรามยาเสพติด และเพื่อการป้องกันยาเสพติดให้โทษมีประสิทธิภาพมากขึ้น มหาเถรสมาคมจึงให้พระสังฆาธิการเจ้าคณะทุกระดับ และเจ้าอาวาส ชี้อาจารย์ พระภิกษุสามเณร ศิษย์วัด ประชาชนที่อยู่ใกล้วัด และประชาชนทั่วไป ร่วมกับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยวิทยาเขต โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาอื่นใดที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด หรือใกล้วัด แนะนำหรือโดยวิธีอื่นใด ที่เหมาะสมทั้งนี้มุ่งเน้นภัยยาเสพติดให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

๘. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๘/๒๕๔๕ เรื่อง นโยบายสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เหตุผล เนื่องจาก สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีงบประมาณอบรมถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ตามอำนาจบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และสนองงบประมาณต่อรัฐบาล

๙. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๕/๒๕๔๖ เรื่อง ปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับแต่งตั้งใหม่ เหตุผลโดยหลักสูตรเก่าล้าสมัย ไม่เป็นปัจจุบัน จึงสมควรปรับปรุงหลักสูตรเสียใหม่

๑๐. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๓/๒๕๔๗ เรื่อง ขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความประสงค์สมัครเข้ารับการอบรมหลักสูตรการปฏิบัติธรรมด้วยสมัครใจ โดยไม่ถือเป็นวันลาเหตุผล ด้วยมีข้าราชการ พนักงานองค์กรของรัฐ สนใจอบรมหลักสูตรการปฏิบัติธรรม

จำนวนมาก จึงให้สำนักงาน ก.พ. และสำนักงาน ก.พ.ร. พิจารณาเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
อนุมัติ

๑๑. มติมหาเถรสมาคม ที่ ๑๐/๒๕๔๙ เรื่องขอความเห็นชอบ “โครงการส่งเสริม
การอุดมศึกษาสำหรับพระสังฆาธิการ” เหตุผล ด้วยเห็นว่า พระสังฆาธิการ มีความสำคัญ
ยิ่งต่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นบุคลากร หลักการบริหารการปกครอง
การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณูปการ จึงจำเป็นต้องสนับสนุนพระสังฆาธิการ ให้มี
การศึกษาอย่างเต็มที่

๘.๓. วัตถุประสงค์สำคัญที่ออก กฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศ มหาเถรสมาคม

เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ เนื่องจากความในข้อ ๓
(๗) ข.แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕
แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในกฎหมายมหาเถรสมาคม
ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิกหกรรม และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๙
(พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุ นั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การลง
นิกหกรรมแก่พระภิกษุเป็นไปตามกำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม และมอบหมายให้
มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ ๓๑
ธันวาคม ๒๕๐๖

บัดนี้ สมควรยกเลิกความในข้อ ๓ (๗) ข.แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๒ (พ.ศ.
๒๕๐๖) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕
และกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๐๖) และตราขึ้นเป็นกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่
๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิกหกรรม^๑

สรุปท้ายบท

^๑ เฉลิมพล โสมอินทร์, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ ๒๕๔๖),
หน้า ๒๕๑.

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้เปลี่ยนแปลงอำนาจของมหาเถรสมาคม ในการตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ ออกระเบียบ ออกคำสั่ง มติและออกประกาศจากมาตรา ๑๘ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ เป็นมาตรา ๑๕ ตี มหาเถรสมาคม จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งต่างๆ เสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕^๒ ซึ่งมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้ให้อำนาจการบริหารปกครองพระภิกษุสงฆ์ด้วยตนเอง มีการกำหนดองค์กรบริหารและกระจายอำนาจเหมือนกับการบริหารราชการแผ่นดิน ในการปกครองนั้นมีสมเด็จพระสังฆราช เป็นพระประมุขสงฆ์ มีมหาเถรสมาคม เจ้าคณะต่างๆ เจ้าอาวาส และไวยาวัจกร มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ปกครองควบคุมดูแลกันเองโดยยึดหลักพระธรรมวินัยโดยผ่านมหาเถรสมาคม มีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ หรือประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ (๒๕๓๕) มาตรา ๑๕ ตี กฎหมายคณะสงฆ์ มีการยกเลิกกฎหมายฉบับเก่ามาใช้กฎหมายฉบับใหม่อยู่ตลอดเวลาจนถึงฉบับปัจจุบัน รูปแบบการปกครองก็จำเป็นต้องเปลี่ยนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจออกกฎหมายมหาเถรสมาคม ในเรื่องเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์ และให้ฝ่ายบริหารเข้ามาดูแลกำกับโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ สามารถออกกฎกระทรวงได้ในการบริหารงานบางเรื่อง ซึ่งกฎหมายมหาเถรสมาคมเทียบเท่ากับกฎกระทรวงที่ออกโดยฝ่ายบริหารบ้านเมือง และเป็นกฎหมายอันดับรองที่ฝ่ายบริหารการปกครองคณะสงฆ์ได้รับมอบอำนาจจากฝ่ายนิติบัญญัติ แต่จะออกกฎหมายขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บท คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ทางฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่า ควรให้พระภิกษุสงฆ์ปกครองกันเอง โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นผู้ควบคุมดูแล ปรากฏตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ (๒๕๓๕) มาตรา ๒๐ บัญญัติว่า

“คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม” และมาตรา ๕ ทวิ บัญญัติว่า “ในการตราพระราชบัญญัตินี้ “คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับ

^๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๙ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕.

บรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับ ก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร”

ดังนั้น การบัญญัติและใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญตามระบอบการปกครองของประเทศที่ถูกต้องผ่านกระบวนการ และขั้นตอนตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกฎหมายที่ชอบธรรม ที่นำมาใช้ในการปกครองบ้านเมือง ซึ่งทุกคนจะต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตาม และผู้ใช้หรือผู้ถูกใช้บังคับตามกฎหมาย จะต้องมีความรู้ทางกฎหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งในด้านทฤษฎีกฎหมาย หลักเกณฑ์ของตัวบทกฎหมาย อีกทั้งเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี และจะต้องเคารพในตัวบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แม้ว่าจะขัดกับความรู้สึกของตนก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ (๒๕๓๕) เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญา โดยมีการกำหนดโทษ และโทษที่จะลงแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ กำหนดไว้ในหมวด ๗ บทกำหนดโทษ มาตรา ๔๒ ถึงมาตรา ๔๔ ตี และยังมีลักษณะพิเศษในการคุ้มครองป้องกัน ผู้ที่ปฏิบัติงานและช่วยเหลืองานพระศาสนาโดยกำหนดไว้ในหมวด ๘ เบ็ดเตล็ด มาตรา ๔๕ บัญญัติว่า

ให้ถือว่า พระภิกษุซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา^๓

ในส่วน กฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศมหาเถรสมาคมบางฉบับจะไม่นำมารวบรวมไว้ในบทนี้ เพราะนิสิตสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ อีกอย่างหนึ่งเกรงจะทำให้ตำราเล่มนี้ใหญ่เกินไป ไม่สามารถเรียนจบตามกำหนดเวลาของโครงสร้างหลักสูตรตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยเนื้อหาแท้จริงแล้ว บทนี้ต้องการให้ผู้เรียนได้อธิบายโครงสร้าง เนื้อหา และวัตถุประสงค์สำคัญที่ออกกฎ ระเบียบ มติและประกาศมหาเถรสมาคมได้ ซึ่งนอกจากเนื้อหาประจำบทแล้ว นิสิตสามารถศึกษาได้จากมาตรา ๑๕ ทวิ มาตรา ๑๕ ตี และมาตรา ๑๕ จัตวา ในเรื่องเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม กรรมการมหาเถรสมาคม คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมหาเถรสมาคม กับในส่วนที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการเรียนการสอนในหลักสูตรดังกล่าวแล้ว

^๓ สัมพันธ์ เสริมชีพ, “คู่มือพระสงฆ์ไทย” เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานหรือไม่, (กรุงเทพฯ: ๒๕๔๓), หน้า ๕๕-๕๗.

คำถามท้ายบท

๑. จงอธิบายโครงสร้างกฎหมายมหาชน
๒. จงอธิบายเนื้อหาโดยสรุปของกฎหมายมหาชน
๓. จงบอกวัตถุประสงค์สำคัญของการออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศ
มหาชน มาอย่างละเอียด
๔. จงบอกข้อดีของการออกกฎหมายมหาชน ว่าด้วยการลงนิคมกรรม
๕. จงระบุเหตุผลสำคัญของกฎหมายมหาชน ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ
๖. จงยกตัวอย่าง คำสั่ง มติ และประกาศ มหาเถรสมาคม ที่จำเป็นในปัจจุบันมา อย่างละ ๑
ตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิงประจำบท

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: การศาสนา. ๒๕๔๒.

เฉลิมพล โสมอินทร์. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย, กรุงเทพฯ. ๒๕๔๖.

พระครูวิบูลเจติยาทร. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. เอกสารประกอบการสอน. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, ๒๕๔๖.

มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๙. มติที่ ๒๐๙ / ๒๕๔๙.

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๙ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๕.

สัมพันธ์ เสริมชีพ. “คู่มือพระสงฆ์ไทย” เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานหรือไม่. กรุงเทพฯ: ๒๕๔๓.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือพระสังฆาธิการ. (กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) มปป.

บรรณานุกรม

กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ**

และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: การศาสนา. ๒๕๔๒.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ รศ.ดร. **รัฐศาสตร์กับการเมือง.** กรุงเทพฯ: ตะเกียง, ๒๕๓๔.

เฉลิมพล โสมอินทร์. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย.** กรุงเทพฯ:

สูตรไพศาล, ๒๕๔๙.

ชรินทร์ สันประเสริฐ ดร. **“ระบบการเมืองการปกครอง” ในมนุษย์กับสังคม.** เอกสารการสอนชุดวิชา.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

ไชย ณ พล. **การปกครองของพระพุทธเจ้าระบอบธรรมมาธิปไตย.** กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย, ๒๕๓๗.

ณัชชาภัทร อุ่นตราจิต. **รัฐศาสตร์.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

दनัย ไชยโยธา, รศ..**การเมืองและการปกครองของไทย.** กรุงเทพฯ: โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๘.

เดโช สนวนานนท์. **พจนานุกรมศัพท์ทางการเมือง.** กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้างจำกัด, ๒๕๔๕.

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อรุณฯ ศ. (พิเศษ). **เล่าเรื่องพระจอมเกล้าฯ.** จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสที่วัน

พระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ: ร.พ. หจก.ทวีพัตร, ๒๕๔๗.

ธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). **ธรรมบทวิเคราะห์.** กรุงเทพฯ: หจก.ไทยรายวันการพิมพ์, หน้า ๖๓๓.

นันทา โชติกะพุกคณะ. **มนุษย์กับการปกครอง ในสาขาวิชาศิลปะศาสตร์,** มหาวิทยาลัยสุโขทัย **ธรรมาธิราช. เอกสารประกอบการ**

สอนวิชามนุษย์กับอารยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑.

ปรีชา ช่างขวัญยืน ศ. **ทฤษฎีทางการเมืองของพระพุทธศาสนา.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระครูวิบูลเจติยาทร. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย. เอกสารประกอบการสอน. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน,** ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ.** กรุงเทพฯ: สหธรรมิก, ๒๕๓๙.

_____ **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไปสู่ประชาธิปไตย. พิมพ์ครั้งที่ ๔.** กรุงเทพฯ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ **จารีกอศก. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๐.**

_____ **พระพุทธศาสนาในอาเซียน. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๓.**

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓.** กรุงเทพฯ:

เอส อาร์ พรินต์ติ้ง โปรดักส์, ๒๕๔๘.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ**

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). **ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ:**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตญาณ). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ:**

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระวิสุทธิโสภณ (สำรวม ปิยธมฺโม). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ:**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตฺโต). **พระสงฆ์กับการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ:**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ).ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย. กรุงเทพฯ:

การศาสนา, ๒๕๐๖.

พิพัฒน์ พสุธารชาติ. รัฐกับศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๕.

พีรพล กนกวลัย. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๐/๒๕๔๙. มติที่ ๒๐๙ / ๒๕๔๙.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย

เล่มที่๑-เล่มที่๑๐. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย,๒๕๓๙.

ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. กฎหมายกับสังคม ในสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาธิราช, ๒๕๔๑.

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๙ ตอนที่ ๑๖ วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๕.

วราคม ที่สุกะ. สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว, ๒๕๓๙.

สยาม ด่าปรีดา ผศ.. สังคมกับการปกครอง. กรุงเทพฯ : ไทยรายวัน, ๒๕๔๗.

สัมพันธ์ เสริมชีพ. “คู่มือพระสงฆ์ไทย” เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานหรือไม่. กรุงเทพฯ: ๒๕๔๓.

สิริวัฒน์ คำวันสา. สงฆ์ไทยใน ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์, ๒๕๒๕.

สุขุม นวลสกุล รศ. และ รศ.วิศิษฐ์ ทวีไศรฐ. การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: รามคำแหง,

๒๕๔๑.

สุจริตรา อ่อนค้อม รศ. ดร.. ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุนทร ณ รังสี. “สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์” รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์,

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๐.

สุพิศวง ธรรมพันทา. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : ดีดีบุคส์, ๒๕๔๐.

สุพล สุยะพรหม ดร.. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง. กรุงเทพฯ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

เสถียร โพธิ์นันทะ. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

๒๕๔๑.

แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

อุทัย หิรัญโต. สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.

Michael G. Roskin and others. **Political Science :An Introduction**. New Jersey : prentice-

Hall Internation , Inc. ๑๙๘๘.

William P. Scott . **Dictionary of Sociology** . Delhi: General Book Depot, ๑๙๙๙.

www.mahamakuta.net

<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumndetailsql.asp?stcolumnid=1201&stissueid=2468&stcolcatid=2&stauthorid=19>

<http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK18/chapter4/t18-4-l1.htm>